

מכה ישי השואה בעולם הערבי

יחסו של העולם הערבי לשואה עבר שינויים במהלך השנים, בתחילה ניתן היה לראות דיווחים אמפתיים בעיתונות הערבית, אולם לאחר ההכרזה על החלוקה הפך במהרה להכחשה ואף לשנאה | **בריאיון ל"יום ליום", מתארים פרופ' מאיר ליטבק וד"ר אסתר ובמן, חוקרת בכירה במרכז ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל אביב, את השיח הערבי על השואה במהלך השנים, ומביאים דוגמאות מרתקות ממחקרים | התגובות נעות בין האשמת השואה כגורם לאסון העם הפלסטיני, האשמת היהודים כמי שגרמו בעצמם לרדיפות נגדם, הכחשה מוחלטת של השואה, והאשמת היהודים כמי שגורמים לערבים אסון גרוע ממה שעוללו להם - "היהודים מחוללים לערבים את מה שהיטלר עולל להם, ועושים מה שאפילו הוא לא העז לעשות" | בשנים האחרונות מסתמנת במפתיע מגמה חדשה של הכרה בסבלו של העם היהודי, האומנם? -**

1979 ובין ירדן לישראל ב-1994. כיבוש הגדה המערבית ורצועת עזה על ידי ישראל מאז 1967 החריף את המתחים ואת העוינות בין שני העמים, וההתקוממות הפלסטינית (האינתיפאדה) נגד שלטון ישראל בין השנים 1987-1993 הביאה באופן פרדוקסלי להצהרת עקרונות (הסכמי אוסלו) להסדר מדיני בין ישראל לאש"פ. תהליך השלום נקלע למבוי סתום בעקבות כישלונה של פסגת קמפ דייוויד ביולי 2000 והתחדשות פעולות האיבה אחריה.

"בעיני הערבים", טוען פרופ' ליטבק, "נתפסת השואה כ'חטא הקדמון' שאפשר לתנועה הציונית לשכנע מיליוני יהודים בצדקת דרכה". "לולא השואה שלכם ושל כל האנושות במלחמת העולם השנייה, לא היה מתאפשר האסון שעדיין פוקד את עמי", הוא מצטט עו"ד ערבי ישראלי, ח'אלד כסאב מחאמיד. מחאמיד טוען כי הנכבה הפלסטינית קטנה בממדיה יחסית לאירועים האיומים של השואה, אך העם הפלסטיני נשא בתוצאותיה הפוליטיות. "גודל אסונו של העם הפלסטיני נובע מגודל ממדיה של השואה, ואילו הבעיה של ישראל קטנה יותר מבעיית הפלסטינים, משום שהיא מקבלת סיוע בשל השואה, בעוד הפלסטינים משלמים במחיר מולדתם ובמחיר חייהם הקשים".

הוגה דעות אחר ושמרן מוחמד ג'רבע, ששילב טיעונים תיאולוגיים והיסטוריים להצדקת השואה, מציין כי היטלר יצא במסע השמדה נגד היהודים משום שהם אומה בלתי מוסרית מן הדרגה הנחותה ביותר. הוא התייחס אליהם כאל אנשים שנמצאו אשמים וחטאים המוסריים מחייבים את מותם. אף שיש אנשים שיתארו אשמה קיבוצית זו כגזענית, היא עדיין תקפה לאור מאות ההאשמות שהוטחו ביהודים על ידי אלוהים, הנביאים ואומות אחרות לכל אורך ההיסטוריה.

ד"ר ובמן מצטטת עוד דברי בלע ואנטישמיות כמיטב המסורת הערבית: השואה, לטענת הערבים, באה על היהודים בשל התבדלותם וסירובם להשתלב בחברות שבהן חיו. כך למשל ספר לימוד טורי לכיתה י' העוסק בחינוך לאומי-סוציאליסטי, ייחס את רדיפות הנאצים נגד היהודים ל"חוסר יכולתם להיטמע בחברות

חברו הטוב, עבדו אל-ראג'ח, מרצה מצרי מאוניברסיטת אלכסנדריה, מגדיר את היהודים כ"אויבי האנושות", ומתאר את השמדתם כמעשה צודק של הגנה עצמית מצד האירופים, על גזענותם ו"התעקשותם" על טוהר הגזע שלהם שגרמו לשפיכות דמים רבה לאורך ההיסטוריה.

מאמפתיה להכחשה

"השיח הערבי על השואה, הוא חלק משיח רחב יותר, אנטי ציוני ואנטישמי, שהתפתח כחלק בלתי נפרד מן הסכסוך הישראלי-ערבי", מתארים בריאיון ל"יום ליום", פרופ' מאיר ליטבק וד"ר אסתר ובמן, חוקרת בכירה במרכז ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל אביב, מי שערכו את המחקר הענק שכונס לספר "מאמפתיה להכחשה - תגובות לשואה בעולם הערבי" (הוצאת מאגנס). "עקבנו אחר השיח הערבי על השואה והתפתחותו מאז שנת 1945 ועד תחילת העשור השני של המאה העשרים ואחת - תקופה ארוכה וסוערת בתולדות המזרח התיכון המודרני שהתחילה בתום מלחמת העולם השנייה, כאשר התגלו זוויות השואה, ובד בבד החריפה עם העמקת הסכסוך היהודי-ערבי בארץ ישראל. מלחמת תש"ח, שפרצה במאמץ פלסטיני וערבי כדי למנוע את הקמתה של ישראל, מציינת קו פרשת מים בתולדות המזרח התיכון נוכח התבוסה הערבית והפלסטינית שהתבטאה באובדן כ-78% משטחה של ארץ ישראל/פלסטין המנדטורית ויציאתם של בין 550 עד 750 אלף ערבים ממקומות מושבם.

"הסכסוך הערבי-ישראלי הסלים בשנות החמישים והשישים, עם עלייתם לשלטון של משטרים ערביים מהפכניים, העמקת המעורבות של מעצמות העל באזור ותחייתה של הלאומיות הפלסטינית בשנות השישים המוקדמות. שתי המלחמות, ב-1967 וב-1973, היו נקודות ציון חשובות בתהליך הקצנה זה. עם זאת, שתי המלחמות גם הובילו כמה מדינות ערביות להעדרת פתרון מדיני עם ישראל, והניבו את הסכמי השלום בין מצרים לישראל בשנת

שואת היהודים - שקר היסטורי" ו"השקר הציוני הגדול ביותר שידעה ההיסטוריה אי-פעם", הם רק שניים מן הביטויים הרבים שהופיעו בשיח הערבי במשך השנים, להכחשת אמיתות ההיסטוריה של השואה. ריבוי הביטויים וחריפותם שיקפו את המעורבות הרגשית ואת השכנוע העצמי של כותביהם. אחד הדיווחים המדהימים שנחשף לאחרונה על הקשר בין מכחישי השואה למנהיגי ארצות ערב, היא תרומתו הכספית הנכבדה של הרוזן הסורי הנוכחי, בשאר אל-אסד, שהוענקה למכחיש השואה הבריטי דייוויד אירווינג באמצעות חשבוננו של אחמד ראמי, קצין לשעבר בצבא המרוקאי בעל נטיות אסלאמיסטיות, החי מאז 1973 כפליט פוליטי בשוודיה. ב-1987 הקים ראמי את רדיו אסלאם בשוודיה, כנראה בסיוע פיננסי לובי ואיראני, ומאז הוא דואג להפיץ מסרים אנטישמיים שכותרתם היא הכחשת השואה.

"מליצי היושר" של אדולף היטלר ימ"ש בקרב הערבים הלכו ורבו לאורך השנים. ולו ידע השטן היטלר כמה רבים הם, היה מגחך בקברו הבלתי נודע. קולו של אחד מהם, צבעוני במיוחד, הוא קולו של קולונל בכיר בצבא המצרי, אמין סאמי אל-ע'מראווי, שמרעיף אהדה וסגנון על היטלר ימ"ש בשל "אי הצדק שנעשה לו". דמיונו הפרוע מעלה "טענות מרעישות": "היטלר", לטענתו, "ניסה להגן על היהודים, אך פנה להם עורף משוכנח ברשעותם וברוע לבם". "העולם סובל מזיכרון חלש", התלונן ע'מראווי, ו"זכור רק את הסבל שהיטלר גרם ליהודים, מבלי לנסות להבין לעומקן את הסיבות שאילצו אותו לנהוג כך". אפילו הגרמנים אשר סבלו בעבר מן היהודים, וממשיכים לסבול מהם, מגנים את היטלר אשר ביקש להצילם כדי שלא ישמשו "טרף קל שהזאבים היהודים ינגסו בו ללא רחם".

היו הערבים בתקופת השואה 'משקיפים', אשר צפו מרחוק על הטרגדיה היהודית", מסביר פרופ' ליטבק. המונח "משקיפים" הוא מונח שנועד במקורו לציין את אלה בזירת הפשע אשר ראו "והעמידו פנים שאינם רואים שום פשע ואינם שומעים שום פשע שהתרחש לנגד עיניהם". רוב הערבים היו "משקיפים" מסוג שונה. הם לא נכחו בזירת הפשע, ומעולם לא היו חלק ממנה, אך הם ידעו מה מתרחש ושלא בטובתם הפכו להיות מעורבים במאמצים לפתור את הבעיות שיצרה המלחמה. עם זאת, ב-1-2 יוני 1941 התרחש בעיראק - בבגדאד ובבצרה - פוגרום נגד היהודים (הפרהוד), ובצפון אפריקה היו מקרי התנכלות ואלימות כלפי יהודים בהשראת התעמולה האנטישמית הנאצית והצרפתית. אך הפלסטינים החשיבו עצמם כקורבנותיהם של הקורבנות. הנכבה הוצגה כחוויה היסטורית ייחודית ואקוטית ללא תקדים. בסולם דרגות וירטואלי של סבל או של פשע, דורגה הטרגדיה הפלסטינית במקום גבוה יותר מזה של הסבל היהודי. האמירה שבעיית הפליטים הערביים חמורה מבעיית הפליטים היהודים, וכי "זהו אות הקלון הגדול ביותר על מצחה של המאה העשרים", חזרה ונשמעה. ישראל הואשמה בביצוע "הפשע הגדול ביותר שנודע אי פעם בהיסטוריה", ומנהיגיה תוארו "כרוצחים וכפושעים נאצים". ד"ר ובמון: "מן השיח שהתפתח בשנים 1945-1948 עולה כי הערבים היו מודעים לממדיה של השואה. זאת התקופה שבמהלכה הונחו היסודות המושגיים וגובשה הגישה ביחס לשואה. למרבה הפלא, באותה תקופה, בימות השואה ולאחריה, וערב קום המדינה, העיתונות הערבית דאז גילתה אמפתיה כלפי היהודים והיא גינתה את האכזריות הנאצית בכל פה. כך למשל העיתונות המצרית באותם ימים כיסתה באופן שוטף את החדשות על מהלך המלחמה ועל ההתפתחויות הפוליטיות שבאו בעקבותיה. 'אל-אהראם', היומון המצרי והערבי המוביל בזמנו, אף דיווח עליהם בהרחבה. לצד דיווחי החדשות הגיע גם מידע על האכזריות הנאצית ועל מחנות המוות ומחנות הריכוז. העיתון תיאר את מה שראו כוחות בעלות הברית מדי

נוספת לבוגדנותם נגד האסלאם. הבולט ביותר בקבוצה זו הוא השייח' מחמד סיד אל-טנטאוי, רקטור אוניברסיטת אל-אזהר היוקרתית בקהיר והאישיות הבכירה ביותר בממסד הדתי במצרים. ספרו "בני ישראל בקוראן ובסונה", שפורסם ב-1997 בעת שכיהן כרקטור, הוא חיבור בן 700 עמודים המהווה התקפה נרחבת על היהודים על בסיס המקורות האסלאמיים. טנטאוי לא הסתפק בתיאור מעשיהם הנפשעים של היהודים נגד מוחמד, אלא סקר גם את תולדותיהם באירופה, תוך ציטוט נרחב מתוך הפרוטוקולים של זקני ציון כמקור היסטורי מרכזי. לטענת אל-טנטאוי, מעבר להצתת שתי מלחמות העולם במאה העשרים כמקור להפקת רווחים, "הדוגמה הבולטת ביותר" להתנהגותם של היהודים הייתה "מעשיהם הבוגדניים" בגרמניה במהלך מלחמת העולם הראשונה, שהובילו לתבוסת גרמניה. "כפרס על בוגדנותם הם זכו בהצהרת בלפור, שהכירה בתביעה הציונית על פלסטין". "היהודים", מסביר טנטאוי, "ניצלו את העם הגרמני בצורה השפלה ביותר מאז שהתיישבו בארצו במאה השמינית. הם הגיעו לשליטה כמעט מוחלטת על כספי הגרמנים באמצעות הלוואות בריבית קצוצה ובמגוון אמצעים פסולים אחרים כדי לצבור כסף שיסודו בחטא. אין פלא שהעם הגרמני התקומם נגדם מספר פעמים והפעיל נגדם את כל האמצעים של הרג, גירוש ושוד. היטלר היה אחד מאלה אשר חיברו אחד לאחד את כל מעשי הבגידה, ופעל נגדם". טנטאוי סיכם בציטוט המיוחס להיטלר האומר כי "אם ינצחו היהודים תהיה זו קבורתו של המין האנושי... וכאשר אני מגן על עצמי מפני היהודי, אני נאבק להגן על יצירת הבורא". הוא משלים את הרשימה באומרו כי היהודים היו מוצצי הדם והסוסים הטרויאנים של גרמניה. בהתנהגותם הם "סיפקו סיבות לעמים האחרים לשרוף אותם". עפ"ל.

המשקיפים מרחוק

"להוציא כמה מנהיגים ערבים שקשרו את גורלם בגרמניה,

שבהן חיו", דהיינו, עצם עמידתם על שמירת זהותם הנפרדת הייתה פשע או מעשה תוקפנות. אנטישמי ערבי אחר, עקאד טוען, כי "היטלר לא היה הראשון" שהטיף לעוינות כלפי היהודים. והוא מצביע על "הפוגרומים נגד היהודים במזרח אירופה ובמרכזה", שכללו טבח ורעב והתרחשו מאות שנים קודם - טיעון שהפך את השואה ללא יותר מפוגרום בקנה מידה גדול. הוא גם מייחס את הרדיפות ל"מחלה כרונית" של היהודים. בשל התכונות הטבועות בהם, ובשל היותם אומה בלתי מפותחת שכפתה על עצמה בידוד. "היהודים", מסביר עקאד, "התנגשו תמיד עם אומות אחרות, הציונות הייתה אף היא אשמה ברדיפות שהביאה על היהודים, אך בה בעת היא השתמשה בטענה לרדיפות, ובעיקר ברדיפות הנאצים, כמנוף לחץ על אומות אחרות כדי שיקבלו את תביעותיה".

הגזענות הערבית

בפרק המוקדש לנאציזם בספרו על האימפריאליזם, מדגיש ההיסטוריון המצרי מוסטפא אל-שהאבי את הטענה אשר הופיעה גם בספרו של היטלר ימ"ש, "מיין קאמף", בדבר חלקם של היהודים בהנהגת כל אחת מן התנועות האנרכיסטיות באירופה. היהודים השתלטו על הקומוניזם המרקסיסטי ועל הקפיטליזם העולמי כדי לחסל את המדינה הארית ולמשול באנושות. "היהודי מוצץ את דמם של העמים שבקרבם הוא חי ומסתיר את גזענותו", אומר שהאבי. אך אם היהודי חש עצמו חזק, כפי שקרה בפלסטין תחת שלטון המנדט הבריטי, כי אז מתגלים פניו האמיתיים, הקנאיים, האלימים וחסרי העכבות. עם זאת, אף ששאל מן התכנים האנטישמיים הנאציים, מוֹעַר שהאבי את מעשיו של היטלר נגד היהודים לכדי גירוש מתפקידים ממשלתיים, החרמת רכוש ואילוץ רבים מהם להגר מגרמניה.

פרופ' ליטבק: "בשנים שלאחר חתימת הסכם השלום בין מצרים למדינת ישראל נמנו עם מצדיקי השואה גם אישים בכירים בממסד הדתי במצרים, שתיארו את חטאיהם של היהודים באירופה כעדות

גדרות תיל מחושמלות ומגדלי שמירה אימתניים במחנה ההשמדה אושוויץ בירקנאו, אז והיום

צ'כוסלובקיה, הולנד ואיטליה. מאוחר יותר ציטט העיתון את נשיא ארצות הברית הרי טרומן באומרו כי 5,700,000 יהודים נספו ממעשי הנאצים".

תנו ליהודים את אדמות הגרמנים

"האמפתיה הערבית לפליטי השואה", מדגיש ליטבק, "תהפוך עד מהרה להכחשה ובהמשך גם לשנאה. משזכה הרעיון של יישוב הפליטים בארץ ישראל לתמיכה בהמלצות ועדת החקירה האנגלו-אמריקאית, בזו של משלחת האו"ם המיוחדת לארץ ישראל ולבסוף בהחלטת החלוקה של האו"ם מיום 29 בנובמבר 1947, הפכו הפליטים הנרדפים למהגרים 'חמושים' (מסלחון) ו'בלתי לגאליים' (ע"ר שרעיון). לצד הדיווחים האמפתיים כלפי היהודים שתוארו לעיל, הפכה השואה להיות מקור לדאגה גוברת אצל המנהיגים הערבים, בשל ההתפתחויות הפוליטיות שהתרחשו עוד לפני סיומה של המלחמה. הצעתו של הנשיא טרומן מ-16 באוגוסט 1945 להתיר את עלייתם של 100,000 יהודים עקורים לארץ ישראל; הקמתה של אונסקו"פ (הוועדה המיוחדת של האו"ם לארץ ישראל) ב-15 במאי 1947 אשר הובילה להחלטת האו"ם לחלוקת ארץ ישראל מיום 29 בנובמבר אותה שנה, והקמתה של מדינת ישראל ב-14 במאי 1948, הפכו את הקערה הערבית על פיה".

הביטוי הבולט המוקדם לגישה הראשונה ניתן בשיחתו של המלך הסעודי עבד אל-עזיז אבן סעוד עם נשיא ארצות הברית רוזוולט ב-14 בפברואר 1945. ויליאם אדי, ציר ארצות הברית בסעודיה ששימש כמתורגמן בשיחה, כתב כי רוזוולט פתח את השיחה בהעלאת הצורך למצוא פתרון לבעיית היהודים ש"סבלו סבל בל יתואר מידי הנאצים - גירוישים, הריסת רכוש, עינויים ורצח המונים". בתשובה הציע המלך לתת "להם ולצאצאיהם את מיטב האדמות והבתים של הגרמנים שרדפו אותם". הוא הסכים שהיו ליהודים סיבות טובות לחוסר האמון שלהם בגרמנים, אך לאחר שהאומות המאוחדות ימוטטו את השלטון הנאצי יהיה בכוחן להגן על הקורבנות. "הטילו על [האויב] התוקפן לשאת בתוצאות מעשיו - כך נוהגים הערבים במלחמותיהם... מה חטאו הערבים כלפי יהודי אירופה? נוצרים גרמנים הם ששדדו את רכוש היהודים והרגו אותם - ישלמו אפוא הם על פשעיהם!"

המלך הבהיר עוד כי לבדווי פשוט ייראה מוזר הדבר "שהדאגה היתרה [של האמריקאים] לגרמנים גדולה מההתחשבות בידידים" [הערבים], והוסיף כי המנהג הערבי מחייב לחלק את השורדים וקורבנות המלחמה בין השבטים המנצחים, בהתאם למספרם, למקורות המחיה והמים שברשותם. מחנה האומות המאוחדות מונה חמישים מדינות, ואילו פלסטין קטנה וענייה וכבר קלטה יותר פליטים מאירופה ומכפי יכולותיה. מאוחר יותר, בשיחתו עם חברי הוועדה האנגלו-אמריקאית שעסקה בשאלת הפליטים היהודיים, דיבר אבן סעוד במפורש על

יום ביומו ובפירוש רב, כולל פריטי מידע שדנו ספציפית ביהודים. לצורך זה היה עליו להתמודד עם מגוון מונחים ששימשו את הכתבים האמריקאים והאירופים לתיאור מעשי הנאצים. אוצר מילים זה הוצג היטב בעיתונות המצרית, שלא נקטה לשון עוקפת אלא אימצה את המונחים הכלליים והפרטניים ויצקה אותם מן האנגלית לערבית". "כבר בינואר 1945 ניתן למצוא את המונחים 'טבח היהודים' (מד'בחת אל-יהוד), 'מעשי הזוועה של הגרמנים' (פט'אאע אל-אלמאן), כולל תיאור מפורט ומדויק של בית החרושת למוות (מעמל אל-מות) אשר כלל תאי גזים (ע'רף אל-ע'אז) ומשרפות כדי להיפטר מן הגופות (ע'רף אל-מחרקה ללתח'לץ מן אל-ג'ת'ת'). דיווחים אחרים דיברו על 'סלקציות' (עמליאת אל-פרז), על משרפות (אפראן) בבתי החרושת הנאציים למוות (מצאנע אל-מות), וכן על מחנות הגרמניים (מעסכראת אל-אעדאם אל-אלמאנייה), מחנות הזוועה (מעסכראת אל-אהואל) ומחנות העינויים (מעסכראת אל-תעד'יב). ביטויים דוגמת טבח אנושי (מג'זרה בשרייה), השמדה (אבאדה), במשרפות (מחארק), או ברוטליות נאצית (קסות אל-נאזי) היו שכיחים אף הם. העיתון אף לא התעלם מזהותם היהודית של הקורבנות ודיבר על קורבנות היהודים (שהדאא אל-יהוד), או על האסון הכבד של היהודים (נכתב אל-יהוד). אפילו הירחון האסלאמי אל-לואא, שלא אהד את היהודים, תיאר את גורלם כ'מכה קשה' (קרעה עט'מא). מעשי הנאצים בבוכנוואלד תוארו כ'נקודת השפל הנמוכה ביותר שאליה הגיעה האנושות' (אספל מא בלע'תהו אל-אנסאנייה מן אנחטאט). כך גם כאשר נפתח משפטו של יוזף קרמר, מפקד מחנה ברגן-בלזן, ב-17 בספטמבר 1945, ציין אל-אהראם כי התגלתה 'הטרגדיה האנושית הנתעבת ביותר' (אבשע מאאסה אנסאנייה) בדור זה.

"מרבית התיאורים לטובת היהודים נלקחו מיומונים מצריים, בעיקר אל-אהראם ואל-מצרי, שפרסמו באופן שוטף מידע על המלחמה. הכיסוי היה עובדתי, לרוב ניטרלי, וציטט בדרך כלל סוכנויות ידיעות או מקורות זרים. במקרים אחדים שיגרו היומונים את כתביהם לזירת האירועים. התמונה העולה מדיווחים אלה אינה מותירה ספק לגבי רמת הידיעה על זוועות הנאצים בכלל ונגד היהודים בפרט. 'היסטורית', היהודים היו נתונים לרדיפות', כותב העיתונאי אל-הלאל, 'כל אימת שהיו צרות, אך בכל תולדות הרדיפות לא היו נרחבות ואכזריות (שאמלן ומחכמן) מרדיפות הנאצים'. אל-אהראם תיאר את היטלר כ'אויב היהודים הגדול ביותר' (עדו אל-יהוד אל-אכבר) ואת הגזענות הגרמנית-ארית (אל-ענצורייה אל-ג'רמאנייה אל-אריה) כרומסת זכויות העמים ושופכת את דמם, בהוסיפו כי היהודים סבלו מכך יותר מבכל זמן אחר בעבר.

"כתב אל-אהראם בלונדון דיווח כי ככל שמתקדמים כוחות בעלות הברית מתגלות עדויות רבות יותר על מעשיהם הנפשעים (אל-אג'ראמיה) של הנאצים, וכי העיתונות הבריטית מלאה בדיווחים ובתמונות על זוועות אלה. העיתון גם הציג דוח שהוגש על ידי משלחת מבית הלורדים על ביקורה במחנות הנאצים ואשר תיאר את תוכניות הנאצים להשמיד (אל-קדאא עלא) את כל האסירים בבוכנוואלד באמצעות הרעבה ואכזריות ברברית. הוא הוסיף כי נהרגו שם 51,572 אסירים, מהם 1700 בינואר ובפברואר 1945. דיווח אחר הנוגע לדכאו דיבר על שחרורם של 32 אלף אסירים פוליטיים ועל גילויים של 50 קרונות רכבת עמוסים בגופות, בצידוד לעינויים ובחלקי משרפות, שהנאצים ביקשו להיפטר מהם כדי לא להותיר עקבות למעשיהם. מה שנמצא במחנה שיקף את מעשיהם גם במוקדי פשע אחרים. ידיעה קטנה על 'האסון היהודי בהולנד' ציינה כי הגרמנים רצחו יותר מ-95 אלף יהודים הולנדים שגורשו בזמן המלחמה.

"עיתון אל-אהראם גם דאג לעדכן את קוראיו בעניין תגובותיהם של יהודי ארץ ישראל לשואה. במרס 1945 דיווח העיתון כי 'יהודי פלסטין הכריזו על שבוע אבל לזכר הקורבנות (שהדאא) שנספו בטבח הנאצי, אשר גרם להשמדתו של שליש מן העם היהודי באירופה'. כתבה מתל אביב בחודש אוקטובר סיפרה כי הסוכנות היהודית הרכיבה רשימה של 60 אלף עקורים באירופה. חלקה הראשון של הרשימה, נאמר, טיפל במי ששרדו את מחנות המוות של בלזן, בוכנוואלד ודכאו וכן בניצולים מן הערים דוגמת רומא ומילנו. חלקה השני כלל שמות של ניצולים מפולין, הארצות הבלטיות, הונגריה, טרנסילבניה, יוגוסלביה,

היהודים שהושמדו במהלך המלחמה, אך חזר על עמדתו כי יש להפריד לחלוטין בין שאלת היהודים לבעיית פלסטין. ראוי לציין כי בניגוד להבנה למצב היהודים שגילה המלך בשיחתו עם רוזוולט, הוא הצהיר בשיחתו עם נציגי הוועדה כי "השנאה בין היהודים לבין המוסלמים לא נולדה בדור הזה, אלא היא שנאה קדומה הקיימת אלפי שנים", והיא מוזכרת אפילו בקוראן.

פרופ' ליטבק: "בשנים שלאחר חתימת הסכם השלום בין מצרים למדינת ישראל נמנו עם מצדיקי השואה גם אישים בכירים במחמד הדתי במצרים, שתיארו את חטאיהם של היהודים באירופה כעדות נוספת לבוגדנותם נגד האסלאם"

פרופ' מאיר ליטבק

קשה להאמין, אבל הפרוטוקולים של הוועדה המכילה לליגה הערבית, מיום 7 באוקטובר 1944, הביעו "רגשי השתתפות עמוקים, ככל אדם, עם צערם של היהודים על הזוועות והסבל שעברו עליהם באירופה כתוצאה מפעולותיהן של מדינות דיקטטוריות מסוימות". עם זאת הזהירה הוועדה מפני בלבול בין סוגיית היהודים לבין הצינונות, שכן "דבר לא יהיה שרירותי ובלתי צודק יותר מאשר פתרון בעיית היהודים באירופה על ידי יצירת אי צדק נוסף שבו ערביי פלסטין... יהיו הקורבנות". אבל הקישור שהתפתח בפורומים בין-לאומיים בין סוגיית הניצולים לשאלת ארץ ישראל גרם לנטייה הולכת וגוברת בשיח הערבי להמעיט ממשמעותה של השואה כרצח עם. השיח השתמש במונחים דו-משמעיים ורכים יותר לתיאור גורל היהודים. הוא תיאר אותו כעניין של אפליה אזרחית ולא יותר, וטשטש את ההבדל בין גורל היהודים לבין גורלם של עמים אחרים במלחמה. העיתונים הפלסטיניים אל-דפאע ופלסטין דחו את הסיבות שגרמו לצמיחתה של בעיית הפליטים היהודיים ואת משמעותה הייחודית. המדינות המנצחות שולטות במתרחש באירופה והן מסוגלות למנוע פעולות אנטישמיות, ציין אחד ממאמרי המערכת. מדוע אם כן "הבכי והזעקה" ו"ההפרזה הגסה" בעניין מצבם הקשה של היהודים ורק הם? עשרות מיליונים סבלו, אך מתחייסים ליהודים בלבד. מדוע כל אזכור של אומללות ואובדן מיוחס ליהודים בלבד? בהזדמנות אחרת הודה אל-דפאע כי היהודים נפוצו לכל עבר ונרדפו לרוב, וסבלו מפורענויות וממעשים נוראים באירופה, אך אסונות אלה לא היו נחלתם בלבד, והם קרו "למיליונים רבים של נוצרים ביבשת", המפוזרים מרוסיה במזרח ועד הים התיכון ו"עומדים היום בפני חורף קשה, ללא לבוש מתאים".

מוטיב אחר שהפך להיות מרכזי יותר אחרי המלחמה בארץ ישראל במאי 1948, היה השואה בין גורל היהודים לגורל הפלסטינים, ובתוך כך גימוד ממדי השואה והפיכת קורבנותיה לפושעים השווים לנאצים או גרועים מהם. "כפיית מדינה יהודית על פלסטין עולה בעריצותה ובתוקפנותה על הפשעים הגדולים ביותר שבוצעו על ידי מדינות הצייר", טען מוחמד עווד באפריל 1945. מאמר מערכת באל-אהראם שפנה ליהודי המזרח התיכון תהה אם היה מישהו מעלה על דעתו אי פעם שהיהודים "שהיו נתונים במשך דורות לדיכוי ולעריצות החמורים

ליל שישי

ל. יהלום

יוסלה

מאיפה שלא תסתכלו על זה, תמיד יוסי היה מוצלח בעסקים. הוא התחיל בצעירותו עם חנות קטנה, לאט לאט גדל ופתח חנויות נוספות, ולאחר עשור, הייתה בבעלותו רשת בגדי ילדים מצליחה על שמו. "יוסלה" - הוא קרא לה.

אין אם ורעיה בישראל שלא הכירה את החנויות שלו, הוא הראשון שהחליט שגם ילדים צריכים ללכת עם בגדים איכותיים מחד, ונאים מאידך. כשאישה הייתה מעירה לחברתה "קנית לו את המכנס מיוסלה", תוך כדי שהיא מצביעה על בנה הזאטוט, לרוב הייתה האישה מרגישה טוב עם עצמה, כן, היא מלבישה את ילדיה בטוב טעם. היא קונה מיוסלה.

לא לחינם אנו מאריכים בחשיבות בגדיו של יוסלה, ומיד תבינו למה.

אך הקדמנו קצת את המאוחר. נתחיל מההתחלה.

כשהיה נער צעיר לימים, יוסי לא הצליח בלימודים. כשהתבגר נשר מבית הספר, וכנער היה משוטט ברחובות. כבר בגיל 16 הוא חיפש עבודות מזדמנות, אך היה נזרק משם לאחר תקופה קצרה. כולם הבינו שיוסי לא אוהב לעבוד. תמיד הוא רצה לשבת בכיסא המנהל, ולתת פקודות לעובדים. שיוסי יעבוד בעצמו? הצחקתם אותו.

לאחר תקופה קצרה, הוא נשאר בלי גרוש על הנשמה, וכבחור צעיר שגר בגפו, הוא היה חייב מעט מזומנים כדי לשרוד את היום יום.

שנה שלמה הוא ישב בבטלה, בחוסר מעש מוחלט, משוטט פה ושם, עד שהחליט יום אחד לתפוס את עצמו. הוא החליט שאם הוא לא יעזור לעצמו, אף אחד לא יעזור לו.

באחד משיטוטיו הוא רואה שלט מאובק על חנות ישנה, "להשכרה במחיר מוזל". הוא מחליט להתקשר. על הקו השני עונה לו אדם מבוגר, "מה תרצה לפתוח בחנות? איזה עסק?" הוא שואל אותו, ואת האמת, ליוסי אין שום מושג למה הוא התקשר. הוא מתחיל לגמגם בטלפון.

"לא משנה חמוד", עונה לו המבוגר מעבר לקו, "אני גר בדירה מעל החנות, תעלה אליי ונדבר".

הוא עולה. זקן כבן 80 פותח לו את הדלת. "נראה אחד שהספיק הרבה בחיים", מהרהר יוסי לעצמו תוך כדי שהוא סורק את הזקן מכף רגל ועד ראש. הוא מתיישב מולו, הזקן מכין לו כוס קפה, ומתחיל לשאול אותו בעדינות למעשיו.

יוסי מבין שאין לו מה להפסיד, ומתחיל לספר לזקן על עברו המזהיר. על השיטוטים ברחובות, ועל כך שהוא צריך קצת כסף להתקיים.

הזקן רואה את הזיק הכבוי בעיניו, ומחליט לעשות איתו עסק, אך לפני כן הוא מחליט לספר לו משהו קצר. "כשהייתי צעיר, גם אני הייתי בדיוק כמוך. הייתי עצלן, לא אהבתי לעשות שום דבר. עד שהגיעה השואה האיומה, ובניסי ניסים שרדתי אותה. לבד. אני כנער ללא משפחתי. ללא הוריי ואחיי. כולם נספו בשואה. כשהגעתי לארץ, הבנתי שאני חייב לעשות משהו בעצמי אם אני רוצה לשרוד. הייתי הולך לקטוף פירות בשדות, ומקבל על כך גרושים. לפעמים אדם מתעצל ומתעצל, עד שמגיע הרגע שהוא מבין שהוא חייב להתחיל לעשות משהו עם עצמו..."

"אם תבטיח לי שתיתקח את עצמך לידיים ותעשה משהו עם עצמך", אומר לו הזקן, "אני מוכן לעשות איתך עסק. אתן לך את החנות בחינם למשך שנה, אני אעזור לך להשיג בגדי ילדים בזול, הבן שלי יבואן גדול, אתה פשוט תצטרך רק למכור ולהתפרנס בכבוד, עשינו עסק?"...

יוסי הסכים, הוא לחץ את ידו. וקיבל את המפתחות של החנות.

שנה לאחר מכן, בדיוק ביום שבו נגמר החוזה, הזקן הלך לבית עולמו. ואם תשאלו את יוסי, למה הוא קרא לחנות על שמו, הוא יסביר לכם שזה בכלל לא על שמו. לו קוראים יוסי - ולא יוסלה.

הוא קרא לחנות על שם יוסלה ז"ל, הזקן שהאמין בו ונתן בו תקווה.

הסיפור מוקדש לכל אותם נערים המשוטטים ברחובות, שלא האמינו בהם אף פעם.

מטרתה הייתה לסתור את טענות הציונים. גילויי הכחשת השואה שהופיעו לפני 1948 היו ברובם סמויים ועקיפים, אך משנות החמישים, ככל שהלך והתגבר הסכסוך הישראלי-ערבי, הם הפכו לישיירים יותר. משפט אייכמן ב-1961, ששם קץ לאדישות היחסית של אירופה ושל ארצות הברית ביחס לשואה, היווה ציון דרך משמעותי גם הוא בתגובות הערבים. השלב השלישי בהתפתחותו של שיח זה, מסוף שנות השבעים ואילך, היה אימוץ הטענות שהושמעו על ידי מכחישי שואה 'מקצועיים' מן המערב. אפשר לדבר על שלב רביעי לקראת סוף המאה העשרים, עם הופעתם של ספרים המוקדשים באופן בלעדי להכחשת השואה או לטיהורו האישי של היטלר, ולצדם צמיחתה של גישה חדשה לשואה. התגברות מוטיב ההכחשה בשיח הערבי היה, במידה רבה, תמונת ראי של חשיבותה הגוברת של השואה בזהות הקיבוצית הישראלית ובשיח התרבותי והפוליטי במערב.

"כמו במערב", מתאר פרופ' ליטבק, "גם בשיח הערבי קיבלה הכחשת השואה ביטוי במספר אופנים שהחשובים שבהם הם: הכחשה טוטלית של עצם ההתרחשות, כאילו דבר לא קרה ליהודים במלחמת העולם השנייה, ותיאורה כתרמית יהודית-ציונית שמטרתה לסחוט כספים וסיוע פוליטי מן המערב ובמיוחד מגרמניה; הכרה במוותם של יהודים במהלך המלחמה - כמה אלפים לכל היותר - ולצד זה טענה כי הם היו חלק מאובדן חיי אזרחים כללי בזמן המלחמה כתוצאה מרעב, מחלות ומעשי טרור אקראיים של הנאצים, תוך דחייה או התעלמות מקיומה של מדיניות נאצית שכוונה נגד היהודים ופעלה להשמדתם כקבוצה; מזעור מספר היהודים שנספו כדי לשלול מן השואה את משמעותה כרצח עם; הכרה בכך שהנאצים 'רדפו' יהודים, בעיקר יהודים גרמנים, כפי שנהגו בעם הצרפתי ובעם ההולנדי, אך לא השמידו אותם. לעתים הייתה ההכחשה מוצגת במובלע, כגון במקרים שבהם כותבים שונים ציינו כי מספר היהודים פחת אחרי המלחמה, מבלי להזכיר כלל את הסיבות לכך".

ובמנן מצטטת את העיתונאי איש השמאל הירדני מופק מחאדין שכתב כי "אף לא מדינה אחת בהיסטוריה הוקמה על בסיס הפיכת סיפורים הזויים לעובדות, לבד ממדינת האויב היהודי", "ראשיתה של מדינה זו היה בהמצאת השואה או ביצירתה. סיפור דמיוני זה הוא שבאמת הביא לייסודה של אותה מדינה". אחדים אף טוענים כי ללא מיתוס השואה לא הייתה ישראל קיימת כלל, כפי שהציג זאת מחמוד אל-ח'טיב בעיתון הירדני אל-ערב אל-יום: "המדינה היהודית כולה מבוססת על השקר הגדול של השואה". מאחורי הכחשת השואה, מסבירה ובמון, עומדת אפוא ההנחה כי הפרכת ה"שקר" תערער לחלוטין את מעמדה הבין-לאומי של ישראל ואת הלגיטימיות שלה. המכחישים מבקשים להציג את ישראל כמדינה שאינה בוחלת בשום אמצעי כדי לסחוט מן המערב סיוע פיננסי ופוליטי. כך למשל סעיד בן צאלח אל-ע'מדי, מנהל המרכז הגלובלי לליעוץ אסטרטגי בריאד, טוען כי המונח "שואה" הפך ל"תעשייה לשוד האחרים, בהתאם למנטליות היהודית המבוססת על גזל".

מצא את ההבדלים

"קיימים הבדלים גדולים בין מכחישי השואה בעולם הערבי לבין מקביליהם במערב", מסבירה ובמון. מרבית מכחישי השואה במערב משתייכים לימין הקיצוני השואף לשקם את יוקרתו של הנאציזם ואת יוקרתו של היטלר אישית ולטוהר את העבר כחלק מן המאבקים הפוליטיים בארצותיהם אחרי המלחמה. מעטים משתייכים לשמאל הרדיקלי הרואה בשואה אליבי מערבי שנועד לטוהר את פשעי הקפיטליזם. בניגוד להם, מכחישי השואה הערבים אינם מתעניינים בנאציזם כשלעצמו והם מתמקדים בהתקפה על הציונות ועל ישראל. חלק מהם מחשיבים עצמם במוצהר כאנטי נאצים ומגנים את הנאציזם כגזענות גסה.

המכחישים במערב הם לרוב גזענים השונאים את היהודים כמו גם קבוצות אתניות זרות אחרות, בכלל זה מהגרים ערבים ומוסלמים. המוסדות האקדמיים במדינות המערב דוחים את טיעוניהם כשקריים בעליל שאינם ראויים להתייחסות אקדמית רצינית ודינם להידחות. לרוב נמנעת מהם גישה לכלי התקשורת הראשיים וכתוצאה מכך הם לרוב מהווים מעין 'קהילה' של מאמינים קנאים

ביותר" יעשו אותם הדברים לאחרים. מאמצי הציונים לנשל אנשים מבתיהם ולהגלותם "מהווה אסון זהה לזה שהתנסו בו היהודים". העולם כולו, המשיך המחבר, גינה את הגזענות הגרמנית הארית ששפכה את דמם של אנשים רבים, ובייחוד את דמם של יהודים. מדוע מבקשת אפוא הציונות לפעול כשם שפעלו הגרמנים וליישם את שיטותיהם בפלסטין, אשר יובילו לאובדנו (פנאא) של עם, להגלייתו ולהריסתו? שאל. האימפריאליזם החדש משמעו גירוש (אזאחה) והשמדה, ציין אל-הלאל, שעד אז נקט גישה מתונה כלפי היהודים.

"היהודים מחוללים לערבים את מה שהיטלר עולל להם, ועושים מה שאפילו הוא לא העז לעשות". מאמר מערכת באל-ת'קאפה קבע כי כתוצאה מן התוקפנות הציונית נעקרו ממושם אלפי ערבים. המעצמות הגדולות הזדעזעו מעקירתה של קבוצת יהודים באירופה ואילו ערביי פלסטין שנעקרו מבתיהם לא זכו לכל תשומת לב. "מה גדול המרחק בין מה שזוכים בו היהודים הפושעים לבין מה שמקבלים הערבים המסכנים". שבועיים בלבד אחרי סיום המלחמה, יצא העיתון פלסטין בדברים בוטים המגמדים את ממדי הסבל היהודי, תוך הדגשה כי הקורבנות משמשים כלי להשגת יעדים פוליטיים: "היהודים הפריזו בצורה גסה במניין מספר קורבנותיהם באירופה, כדי לזכות בסיוע העולם על האסון המדומה שלהם (נכתבהם אל-מזעומה). הזמן יוכיח כי היהודים סבלו ממספר האבדות הקטן ביותר בהשוואה ליתר העמים, וכי התעמולה ו'ההתמקחות' על 'קורבנות אלה' [המרכאות במקור] הם אמצעי להקמתה של מדינה יהודית בפלסטין".

העריצות הנאצית

בשלבנו בין הכחשה למוטיבים אחרים האשים אח'באר אל-יום המצרי את הציונות בכך שהיא מוליכה שולל את העולם כדי שיאמין כי היהודים נרדפו בגרמניה. "אכן הייתה עריצות נאצית, אך היא לא פגעה ביהודים יותר משהיא פגעה בגרמנים. כל שהם נדרשו לעשות, כעם זר אשר בגד בגרמניה במלחמה הקודמת, היה לחיות את חייהם בנפרד, להקים מוסדות משלהם ולענוד תג מיוחד". הנאציזם חוסל אך התעמולה הציונית נמשכת, הוא קבע. סופרים אחרים דוגמת מחמוד מוחמד שאכר הזהירו כי הערבים לא יחמלו עוד על היהודים. "ריחמנו עליהם כאשר הם נרדפו, סיפקנו להם מקלט כאשר הם גורשו, ופתחנו את ארצותינו לפניהם כאשר הם גורשו כמו כלבים מצורעים על ידי העמים הנוצרים. אך הם התכחשו לכול, שכחו הכול, ונשכו את היד שריפאה את כאבם ואת פצעיהם לאורך כל ההיסטוריה". עם זאת, תיאר אותו שאכר את המהגרים היהודים כ"חלאת (חת'אלה) היהודים", כ"יצורים הנחותים ביותר (ארד'ל)" וכ"פגרים אנושיים" והטיל על המעצמות הגדולות את האשמה בביצוע פשע חסר תקדים בכך שהם כופים אותם על עם אחר. הסופר עבד אל-ג'אבר ג'ו מרד העלה טיעון חדש נגד הציונות, בהקשר של השואה, שאף הוא הפך להיות פופולרי יותר כעבור שנים. הציונים הם אלה שעמדו מאחורי הפוגרומים נגד היהודים, מתוך כוונה לעורר את ההגירה לארץ ישראל. הם הסיתו עמים אחרים לרדוף את היהודים, ועוררו שנאה נגד אחיהם שלהם כדי לאלצם לעזוב את ארצותיהם ולהגר לפלסטין. "הרדיפות ההיטלראיות לא הוצתו אלא מאש ההסתה והתעמולה הציונית", אף כי הציונים "לא ציפו שהן תקבלנה ממדים כאלה".

"לקראת שנת תש"ח", מציין פרופ' ליטבק, "כבר התפוגגה רשמית החמלה הערבית כלפי היהודים, במקומה צמחו שני מוטיבים נוספים: א. הערבים אינם אחראים לשואה, וב. אם יהיה עליהם לשאת בנטל שלה, תהיה זו טרגדיה חמורה לא פחות מן השואה עצמה. חאזם צאע'יה, אינטלקטואל לבנוני ליברלי ועורך היומון אל-ח'יאת, ממקדמי הגישה הערבית החדשה לשואה, טוען כי הפלסטינים מקנאים ביהודים שהפכו להיות 'דוגמה לקורבנות' ומתקנאים באסונם ה'משתלם'. לפיכך מבקשים הפלסטינים שיכירו בהם כקורבנות ובו בזמן הם מכחישים את השואה, מנסים לגמדה, ומאמצים את דעתם של תועמלנים מן המערב המטילים בה ספק".

"הכחשת השואה החלה בעולם הערבי ללא תלות בהתפתחותה במערב", מציינת ד"ר ובמון. בראש וראשונה

כדי לעורר את מצפון העולם ולייסרו". בעקבות ביקורו של האפיפיור ב"יד ושם" התחדשה הקריאה להקמת מוזיאון מקביל - "מוזיאון נכבה" כ"כלי ביטוי אילם" שימלא תפקיד דומה בשכנוע העולם בקיום הטרגדיה הפלסטינית. המסירות היהודית להנצחה הרשימה את ע'סאן עבדאללה, והוא הציע כי בעת שיקמו הפלסטינים את אתר ההנצחה שלהם, עליהם ללמוד לקח מן הדרך שבה מכבדים היהודים את מתייהם.

בשנת 1995 יזמה קבוצה פלסטינים ופעילים פרו-פלסטינים במערב את פרויקט "זוכרים את דיר יאסין", שמטרתו הייתה לבנות אתר הנצחה קבוע בשטח הכפר לשעבר דיר יאסין, בטווח ראייה מן המרכז להנצחת השואה ביד ושם. "זוכרים את דיר יאסין" צמח מתוך קולם וחזונו של אנשים דוגמת אלי יזל המדברים בשבח הזיכרון ואינם שוכחים את סבלו של כל עם ועם, כתב דניאל מקגוואן בהקדמה לספרו "לזכור את דיר יאסין". הוא הגדיר את מטרת הפרויקט כ"השבה לתחייה של... פרק חשוב בהיסטוריה הפלסטינית, כדרך ליצירת עתיד שבו ישראלים ופלסטינים יוכלו לחיות יחדיו בצדק וביושר". במהלך כהונתה, מאז יוני 2007, הקציבה ממשלת הרשות הפלסטינית בראשותו של סלאם פיאד 110,000 דולר לפרויקט הקמתו של מוזיאון לאומי פלסטיני לשימור זכרון הנכבה. אולם עד כה המוזיאון לא הוקם, מצוין ליטבק.

סדר עולמי חדש

במחצית הראשונה של שנות התשעים של המאה העשרים, מציגת ד"ר ובמן, לנוכח קריסתה של ברית המועצות, שהובילה לצמיחתו של המושג סדר עולמי חדש, ועל רקע חתימת ההסכמים בין ישראל לפלסטינים וחווה השלום בין ישראל לירדן, נראה היה כי מסתמנת בין האינטלקטואלים הערבים הליברלים גישה חדשה השונה מן היחס הערבי המסורתי כלפי השואה. הם יצאו בביקורת על התפיסות הערביות הדומיננטיות ביחס לשואה וקראו להכרה חד משמעית בסבלו של העם היהודי, שתכשיר את הקרקע בסופו של דבר להכרת הישראלים בטרגדיה הפלסטינית, ולפיס ודו-קיום בין שני העמים. תמציתה של גישה חדשה זו היא ההכרה בשואה כעובדה היסטורית בלתי מעורערת וכפשע נגד האנושות, והפרדה בין היבטיה האנושיים לבין השלכותיה הפוליטיות על הסכסוך.

אחת מההתפתחויות המפתיעות אירעה בינואר 1998, ערב חידוש סבב השיחות בין הפלסטינים לישראלים בווינגטון, אז יזם צוות המזרח התיכון במחלקת המדינה האמריקאית רעיון כי יאסר ערפאת יבקר במוזיאון השואה כמחווה פיוס לשיפור האווירה בשיחות וושינגטון. ערפאת הסכים לביקור, אך מועצת המנהלים של המוזיאון סירבה להזמין אותו רשמית כאישיות רמת מעלה וגרמה למבוכה דיפלומטית, שהביאה לפיטוריו של וולטר רייך, מנהל המוזיאון. ערפאת, כאמור, מתארת ובמן, גילה עניין רב בביקור במוזיאון כדי להיווכח בעצמו בסבל שנגרם ליהודים במלחמה. הביקור יכול היה לשמש הזדמנות בעבורו "לחלוק עם העם היהודי את סבלו ההיסטורי ולקרב בין שני העמים", ציין יועצו, חבר הכנסת אהוד טיבי. היו עם זאת כאלה שביטלו את חשיבותו של הביקור מתוך הגישה הערבית המסורתית לשואה. השואה איננה "תסביד ערבי", כתב עורכו של אל-ח'אית, עבד אל-והאב בדרח'אן. "אין לערבים חשבונות של שואה במלחמותיהם בישראל. ההפך הוא נכון - ישראל השתמשה בשואה כדי להצדיק את תוקפנותה נגד הערבים", בדחותו את כוחה הדינמי של הכחשת השואה במחשבה הערבית. הביקור כאמור בוטל. אך נדמה כי במקביל הטאבו שהוטל על השואה הוסר חלקית. קריאות למחקר ערבי מקורי ולהפצת הידע על השואה, ביקורים של ערבים במחנות המוות ובמוזיאון השואה בווינגטון, כל אלה רחוקים מרחק רב מן האיסור על מידע עליה בעבר. עם זאת, הגישה החדשה גם גורמת לתגובות נגד ולשטף של פרסומים חדשים המכחישים את השואה ■

המופתי של ירושלים חאג' אמין אל חוסייני בפגישתו עם היטלר ימח"ש

"פריצתה של אינתיפאדת אל-אקצא בשטחי הרשות הפלסטינית", מציין ד"ר ליטבק, "הגבירה את ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ותוך שימוש במוטיבים

בהסברים פשוטו-כאשר בנוגע לקיבולת המשרפות במחנות השונים כדי לטעון כי לא ניתן היה לשרוף שישה מיליון יהודים, או כי הגרמנים לא יכלו להסדיר את כמויות האפר העצומות של הקורבנות שנשרפו, אף היא טקטיקת הכחשה נפוצה. ח'אלד אל-שמאלי טוען כי כמהנדס אשר בדק את המשרפות, דוגמת אלה שבמחנה זקסנהאוזן, הוא הגיע למסקנה כי היו נדרשות 1300 שנים כדי לשרוף את שלושת מיליון

הקורבנות היהודים שהושמדו כביכול במחנה זה, ולפיכך לדבריו נהרגו 30,000 יהודים לכל היותר. מצד שני מציב העיראקי נורי אל-מראדי סימן שאלה לגבי קיומם של מחנות מוות וטוען כי הנאצים יכלו לירות ביהודים בו במקום. נוסף על תוקפם המדעי המפוקפק של הסברים אלה, מתעלמים אותם מכחישי שואה מן העובדה כי למעלה משני מיליון יהודים נורו או הורעבו למוות וכי גופותיהם מעולם לא נשרפו במשרפות. טקטיקה נוספת היא הכחשת דבר קיומן של הוכחות, גם כשנמצאו כאלה, כגון הטענה כי לא התגלו קברים המוניים ולא נמצא אפר של יהודים בשום מקום.

עבד אל-קאדר מייחס אמינות מוחלטת לדבריהם של אנשי ממשל נאציים לשעבר. כך למשל, הוא מקבל את עדותו של שר החוץ הגרמני, ריבנטרופ, במשפט נירנברג ואת אלה של פקיד ממשל נאציים בכירים אחרים כי הם לא ידעו דבר על רצח היהודים, ורואה בהן הוכחה ניצחת לכך שרצח כזה לא התקיים. באותה מידה מצטט אל-בלאד הלבנוני את לואי דרקיה דה פלפואה האחראי לנושא היהודים בממשלת וישי הצרפתית ששיתפה פעולה עם הנאצים, אשר "הוכיח" כי "מעשי הטבח הדמוניים בתאי גזים וההשמדה המדומיינת", אינם אלא "שקר היסטורי גס". בשני המקרים מתעלמים המחברים מן האפשרות שריבנטרופ ופלפואה עשויים היו לשקר כדי להתחמק מעונש. בניגוד לקבלת הטיעונים הנאציים "האמינים", הרי שבדומה לעמיתיהם במערב דוחים מכחישי השואה הערביים מכול וכול את עדויות הניצולים בטענה שהן מומצאות ומסולפות לחלוטין. באותו אופן, ותוך שימוש באותם טיעונים, דוחים מכחישי השואה המערביים והערביים את הודאותיהם של אנשי ממשל נאציים בפשעים שביצעו. הסופר הסעודי עבדאללה קחטאני טען, בשנת 2000, כי ההוכחה היחידה להרג יהודים באושוויץ מתבססת על הודאתו של מפקד המחנה רודולף הס אשר הוצא להורג ב-1946. אך לטענתו עדות מסוג זה, כמו גם הודאותיהם של מפקדי מחנות אחרים, אינן אמינות כלל ואין להשתמש בהן, משום שהן נסחטו תחת עינויים ומשום שהן סותרות דיווחים של מומחים מקצועיים חסרי פניות, דוגמת מכחיש השואה פרד לוכטר. השבועון המצרי אוקטובר הטיל ספק בהודאותיו של אייכמן ביומנו לפני הוצאתו להורג בדבר המעשים שביצע, ונעזר לצורך זה במכחיש השואה דיייד אירווינג.

"דרך נוספת להנצחת השואה בישראל היתה הקמת מוזיאונים ואתרי הנצחה. התפיסה שמוזיאון הנצחה מבטא את הרעיון שבזכות סבל קודם על התרבות האזרחית להכיר ולהוקיר את הקיום הקולקטיבי של הקורבנות, חידדה את ההכרה בקרב הפלסטינים בצורך במוזיאון הנצחה משלהם שיתעד את סבלם", מתאר פרופ' ליטבק. "כבר שנים מספר", הוא מציין, "נעשים ניסיונות להקים מוזיאון לאומי לשחזור המורשת ולעיצוב אתוס לאומי, הן ככלי פוליטי לשימור האחדות הלאומית והן כאמצעי מעשי לגיוס העם לתהליך של מאבק לאומי להשגת זכויותיו הלגיטימיות. הפלסטינים שמים את הדגש על הפולקלור, הביגוד, מסורות החתונות, נוסף על שימור סמלי הנכבה - מפתחות של בתיים המקוריים של הפליטים ושמותיהם המקוריים של כפרים ועיירות".

כמה כותבים פלסטיניים קראו להקים מרכז פלסטיני להנצחת האסון והגבורה הפלסטיניים או מוזיאון ערבי ל"קורבנות הציונות" כתשובה הולמת לכל אתרי הזיכרון היהודיים "המשמשים היטב את הישראלים והציונים

בעלי דעה דומה. בניגוד להם, מרבית מכחישי השואה בעולם הערבי משתייכים לזרם האינטלקטואלי והפוליטי המרכזי, והם כוללים אקדמאים, מוסדות מחקר ועיתונאים מכובדים. לפיכך הם מפיצים את דעותיהם בכלי התקשורת המרכזיים, כולל בעיתונים ובערוצי הטלוויזיה המובילים. "פריצתה של אינתיפאדת אל-אקצא בשטחי הרשות הפלסטינית", מציין ד"ר ליטבק, "הגבירה את ההתייחסויות לשואה. הופיעו גילויים של הכחשה גסה של השואה כאמצעי לדה-לגיטימציה של ישראל ושל הציונות, תוך שימוש במוטיבים שאפיינו את השיח בשנים המוקדמות יותר של הסכסוך הישראלי-ערבי, כדוגמת הבעת צער שהיטלר לא השלים את המלאכה. העיתון הרשמי למחצה של הרשות הפלסטינית אל-ח'אית אל-ג'ידה פרסם ב-13 באפריל 2001 מאמר מאת ח'יירי מנצור, 'שיווק האפר', שבו העלה מוטיבים שגורים של הכחשת שואה, כגון המספר המנופח של מספר הנספים והעדר עדות מדעית לשימוש בגז. אתר האינטרנט של חזבאללה הפיץ את 'שקר השואה', תוך ציטוטים מתוך ספרו של הרווד 'האם נספו באמת שישה מיליון?' והפנה את המבקרים באתר גם לדוח לוכטר".

פרשה נוספת שנתנה ביטוי להמשכיות ולשינויים בשיח הערבי על השואה הייתה המושב המיוחד לציון 60 שנה לשחרור מחנה ההשמדה אושוויץ ב-27 בינואר 2005, וההחלטה שנתקבלה בו לציון את ה-27 בינואר כ"יום הזיכרון הבין-לאומי לשואה".

"היהודים ממשיכים לנצל את רגשות האשמה של האירופים", האשים העיתונאי עבד אל-והאב בדרח'אן, "כדי לגייס תמיכה ולהשתיק את הביקורת על מדיניותה של ישראל". הוא קבל על כך ש"היהודים מעדיפים כי נושא השואה יישאר עניין בינם לבין המערב, למרות היבטיה האנושיים והאנוניברסליים, והם מונעים מן הערבים והמוסלמים מלקחת חלק באחריות אנושית זו. עם זאת, הם ממשיכים לרדוף את הפלסטינים ורומסים את כל הלקחים שצריך היה להפיק מן השואה".

ובמן מבקשת להרגיש כי יוזמת האו"ם לציון יום השנה ה-60 לסיום מלחמת העולם השנייה זכתה לתמיכתן של מדינות ערביות ומוסלמיות בודדות, כגון ירדן, מרוקו ופקיסטן. אך ההחלטה לציון יום זיכרון לשואה נתקלה בהסתייגויות ובדחיות. הפרלמנט המצרי, לדוגמה, דחה אותה פה אחד, והמועצה המוסלמית של בריטניה - ארגון הגג של הארגונים המייצגים את המוסלמים הבריטים, בראשותו של אקבאל ספראני, סירבה להשתתף ביום הזיכרון הבריטי הרשמי לשואה, אלא אם כן הוא יכלול גם את ה"שואה" של האינתיפאדה הפלסטינית. אין ספק כי שחרור מחנות הריכוז היה אירוע היסטורי חשוב, כתבה אשת התקשורת ע'אדה פח'רי, אך האם הוא באמת מייצג את סיומה של המלחמה? מדוע החליטה עצרת האו"ם לציון רק היבט אחד של הזוועות אשר גרמו מיליוני הרוגים באירופה, באסיה ובאפריקה? מדוע היא לא ציינה לפני שנה את יום השנה העשירי לרצח העם ברואנדה? "זה ברור", סיכמה, "כי מאחורי יוזמה זו מסתתר סדר היום של ממשל ארה"ב".

העדויות המתועדות

"טיעון 'מדע' נפוץ בקרב התקשורת הערבית הוא העדר פקודה כתובה של היטלר המורה על רצח היהודים, או העדר כל מסמך כתוב אחר המצביע על תוכנית השמדה מפורשת ומקיפה", מציין ליטבק. מכחישי השואה הערבים והאירופים כאחד אינם שואלים את עצמם אף פעם מדוע לא זייפו היהודים דווקא מסמך ספציפי זה, אף שזייפו כביכול כל כך הרבה ראיות אחרות. מסקנתם היא כי מעולם לא הייתה תוכנית ולא הייתה מדיניות של השמדה, או כי היהודים לא היו הקורבנות הראשיים של זוועות הנאצים. העדר תמונות או סרטים גרמניים המראים את המתתם של יהודים בגז במחנות המוות נתפס כ"הוכחה" לכך שדבר זה לא התרחש כלל, וכנהוג אצל כל המכחישים, ישנה התעלמות מן העדויות המתועדות על כך שההשמדה אכן התקיימה.

"שיטת הכחשה אחרת היא דחייתן של עדויות קיימות כשקריות או כמומצאות, במיוחד כאלה הנוגעות לשימוש בתאי גזים לרצח יהודים, לרוב על ידי מיקוד ההתייחסות והדיון במחנות הריכוז בגרמניה, אשר לא שימשו להשמדה המונית, במקום במחנות המוות בפולין. ההסתיעות